୯୦ / ୨୨।୫।୨୦୨୧

ଲୀଳାମାଳିକାରେ

ଅଭ୍ୟାସ

୧. ଉତ୍ତର ଲେଖ ।

କ) ମାତା ଯଶୋଦା କାହିଁକି ଚିନ୍ତିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ?

ଉ→ ସ୍ନେହମୟୀ ମାତା ଯଶୋଦା କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ବନରୁ ଫେରିବା ବିଳମ୍ବରେ ଅଧୀରା ହୋଇପଡ଼ିଛନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟହ ସନ୍ଧ୍ୟାପୂର୍ବରୁ କୃଷ୍ଣ ଗୋଚାରଣରୁ ଫେରିଆସନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସେଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟା ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଯାଇଛି । ତେଣୁ ମାତା ଯଶୋଦାଙ୍କ ମନ ଭୟ ଓ ନାନା ଆଶଙ୍କାରେ ବିବ୍ରତ ହୋଇପଡ଼ିଛି ।

ଖ) ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କେଉଁ ଖାଦ୍ୟ ରୁଚୁନଥିଲା ?

ଉ→ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଶରୀର ଥିଲା ଦୁର୍ବଳ । ତେଣୁ ମା' ତାଙ୍କୁ ନାନା କ୍ଷୀରଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ ; ଯଥା - ଗୋଟିକା, ଅଧାମ ଓ ସର ଆଦି ଯାଚି ଖୁଆଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । ମାତ୍ର ସେସବୁ ଖାଦ୍ୟ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ରୁଚୁନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଲହୁଣୀ ପ୍ରତି ତାଙ୍କ ମନରେ ଗଭୀର ଆଗ୍ରହ ଥିଲା ଓ ମା'ଙ୍କୁ ସେ ଲହୁଣୀ ଲାଗି ମାଗୁଥିଲେ ।

ଗ) ଯଶୋଦା ନିଜକୁ ଦୁଃଖିନୀ ବୋଲି କାହିଁକି କହୁଛନ୍ତି ?

ଉ→ ଯଶୋଦାଙ୍କର ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥାରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏକମାତ୍ର ସନ୍ତାନ

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ୧୦ ମହାଜନଙ୍କ ପାଠରୁ ଆଣିବାକୁ ଭଗ୍ନୀ ନିରୁଥିଲେ ମାତ୍ର ସ୍ୱୟଂ ଗୋଚାରଣରେ ଯିବାକୁ ଜିଦ୍ ଧରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଯାଇଥିଲେ ନିଜର ଶ୍ରେଣୀରୁ ଯଶୋଦା ଦେବୀ ଓ ନିବୃତ୍ତ ହୋଇ ନିଜକୁ ଦୋଷୀ ବୋଲି ମନେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ।

ଘ) ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ପାଦରେ କଣ୍ଟା ଫୁଟିବାରୁ ଆଶଙ୍କା ମାଆଙ୍କ ମନରେ କାହିଁକି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି?

ଉ→ ଗୋଚାରଣରେ ଯିବାବେଳେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଜୋତା ପିନ୍ଧି ଯାଉଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେଦିନ ସେ ଯୋତା ନେବାକୁ ସେ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲେ । ଜୋତା ନ ଥିବାରୁ ତାଙ୍କ କୋମଳ ପାଦରେ କଣ୍ଟା ଫୁଟି ତାଙ୍କୁ କଷ୍ଟ ହେଉଥିବ ଭାବି ମା' ମନରେ ଆଶଙ୍କା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ବନ ମଧ୍ୟରେ ପଡିଥିବା ଅନାବନା କଣ୍ଟା ଫୁଟି ପାଦରୁ ରକ୍ତ ଝରିପଡୁଥିବ ଓ ସେ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୋଗୁଥିବେ, ଏହିକଥା ମନରେ ଭାବି ମାଙ୍କ ମନ ବିଷାଦରେ ଭରିଉଠିଛି ।

୨। ଉତ୍ତର ଦିଅ ।

(କ) ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କଳାମାଣିକ କହିବାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ କ'ଣ?

ଉ→ ମାଣିକ୍ୟ ହେଉଛି ଏକ ବହୁମୂଲ୍ୟ ରତ୍ନପଥର । ଏହା ବିଭିନ୍ନ ବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସାରେ ତା'ର ନାମକରଣ ହୋଇଥାଏ । ଏହା ଚିକ୍କଣ, ସୁନ୍ଦର ଓ ବହୁ ମୂଲ୍ୟବାନ । କିନ୍ତୁ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଶରୀରର ରଙ୍ଗ ଶ୍ୟାମଳ ହୋଇଥିବାରୁ ଯଶୋଦା ପୁତ୍ର

ଛୁଆଙ୍କୁ ସ୍ନେହରେ ଜଣାମାଣିକ ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରିଛନ୍ତି ।

ଘ) ପୁଅର କେଉଁସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ମନେପକାଇ ମାଆ ଭାଳି ହେଉଛନ୍ତି ?

ଉ→ ମାଁ ମନ ସନ୍ତାନ ପାଇଁ ସଦା ବ୍ୟାକୁଳ । କିନ୍ତୁ ସନ୍ତୋଷିଙ୍କୁ ଏକମାତ୍ର ସନ୍ତାନ ଥିଲେ । ମାଁଙ୍କ ବାରମ୍ବାର ଯତ୍ନେ ଆଦରର ଧନ ତାଙ୍କର ଗୋଡ଼ୁ ଓହ୍ଲାଇବାକୁ ବଡ଼ଭାଇ ଘରୁ ଫେରିବାରେ ବିଳମ୍ବ କରିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସ୍ନେହମୟୀ, ~~[illegible]~~ ମମତାମୟୀ ମାଁର ହୃଦୟ ଅନେକ ଭୟ ଓ ଆଶଙ୍କାରେ ଥରି ଉଠୁଛି । କୁନିଙ୍କୁ ଘରେ ଆରାମ, ଗୋଟିକା, ଘର ଆଦି ସୁଖ ସାଧ୍ୟ ଲାଗେ ନାହିଁ । ଲହୁଣୀ ମାଗି ମାଗି ନୃତ୍ୟ କରିବା, ଅଳି ଅଝଟ କରି କେଳି ଗଡ଼ିଯିବା, ଧୂଳି ଧୂସର ହୋଇ କୋଳରେ ଲୋଟିଯିବା ଭଳି କୃଷ୍ଣଙ୍କର ଶିଶୁସୁଲଭ ଚପଳତାକୁ ମାଁ ମନେ ପକାଇ ଭାଳି ହେଉଛନ୍ତି । ଜଙ୍ଗଲରେ ଆହାରା ଓ ରାକ୍ଷସଙ୍କର ଉତ୍ପାତ ହେଉଥିବ; ଗୋଚାରଣ-ରେ ଶ୍ରାନ୍ତକ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ଯାଉଥିବ, ପାଦରେ କଣ୍ଟା ଫୁଟି କଷ୍ଟ ହେଉଥିବ । ଏମିତି କେତେକଥା ଭାବି ଭାଳି ହେଉଛନ୍ତି ଏବଂ ଭାବି ଭାବି ମା ଯଶୋଦା ବିଳାପ କରୁଛନ୍ତି ।

ଗ) ମାଆଙ୍କର ହୃଦୟ ତାପ ବିନାଶ କରିବାରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ହରିଚନ୍ଦନ ପରି ଥିଲେ ବୋଲି କହିବାରୁ କାରଣ କଅଣ ?

ଉ:- ପୃଥିବୀର ଶିଶୁଗୁଡ଼ିକ ଦେବଭୋଗ୍ୟ ସୁବାସିତ ଫୁଲ ଭଳି। ମାତୃକୋଳରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଶୋଭା ମିଳେ। ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ସେହି ଅଲୌକିକ ଆନନ୍ଦ ହୃଦୟର ସକଳ ସନ୍ତାପ, ଦୁଃଖ, ତାପ ଓ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଶାନ୍ତ କରେ। ଯଶୋଦାଙ୍କ ଜୀବନରେ କୃଷ୍ଣ ଥିଲେ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟର ଧନସମ୍ପତ୍ତି, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନର ସର୍ବସ୍ୱ। ସେଥିପାଇଁ ସେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ହୃଦୟରେ ଲଗାଇ ଥାଉଥିଲେ କାରଣ ତାଙ୍କ ହୃଦୟର ସକଳ ଦୁଃଖ, ସନ୍ତାପ ଦୂର ହୁଏ। ସେତିକି ପାଇଁ ପାଖରୁ ଅନ୍ତର ହେଲେ ଚିନ୍ତା ଓ ଆଶଙ୍କାରେ ତାଙ୍କ ମନରେ ବ୍ୟାକୁଳତା ଭରିଯାଏ ଏବଂ କୃଷ୍ଣ ଫେରିଆସିଲେ ସେ ପରମ ସୁଖ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି। ସେଥିପାଇଁ ସେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ହୃଦୟର ତାପ ବିନାଶିନୀ ହରିଚନ୍ଦନ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି।

ଘ) ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କିପରି ଯଶୋଦାଙ୍କର ସୁଖର କାରଣ ଥିଲେ?

ଉ- ବୃଦ୍ଧ ବୟସରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ପରି ସନ୍ତାନ ଯଶୋଦାଙ୍କ ଜୀବନର ସର୍ବସ୍ୱ ଧନ ଦଉଲତ ସଦୃଶ ଥିଲେ। ତାଙ୍କ ପାଇଁ କୃଷ୍ଣ ଥିଲେ ନୟନ ପୁତ୍ତଳୀ ସଦୃଶ। ସେତିକି ପାଇଁ କୃଷ୍ଣ ପାଖରୁ ଅନ୍ତର ହେଲେ ସେ ବିଳାପ କରି ଉଠୁଥିଲେ। କୃଷ୍ଣ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଅସୀମ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଧନ ପରି ଥିଲେ। ଅଝଟ କୃଷ୍ଣ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ବାରଣ ନ ମାନି ଗୋଠାଳଙ୍କ ସହ ବନକୁ ଚାଲିଯାଉଥିଲେ। ଜୀବନର ଜୀବନ ତଥା ପ୍ରାଣରୁ ପ୍ରିୟ ସନ୍ତାନ କୃଷ୍ଣ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ସମସ୍ତ ସୁଖର କାରଣ ଥିଲେ। ତାଙ୍କ ଚନ୍ଦ୍ରବଦନ ଦର୍ଶନରେ ମା' ଦେଉଥିଲେ ଅସୀମ ଆଶିଷ। ଜୀବନର ସମସ୍ତ ଦୁଃଖ ପାଶୋରି ସେ ତାଙ୍କୁ

କୌଶଳରେ ଲେଖିଥିଲେ ।

ଙ) ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ବେଣୁସ୍ୱନକୁ କାନ ଡେରିବା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ କେଉଁ ଭାବ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି ?

ଉ→ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନିତିପ୍ରତି ଗୋଚାରଣରେ ବନକୁ ଯାଇ ସନ୍ଧ୍ୟା ପୂର୍ବରୁ ଗୃହକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରୁଥିଲେ । ଗୋଧୂଳି ବେଳରେ ତାଙ୍କ ବଂଶୀସ୍ୱନକୁ କାନଡେରି ରହୁଥିଲେ ମାତା ଯଶୋଦା । ଦୂରରୁ ସୁମଧୁର ବେଣୁନାଦ ତାଙ୍କର ମନରେ ଆନନ୍ଦ ଭରି ଦେଉଥିଲା । ସେ ଜାଣିଲେ ଗାଈ ଚରାଉଥିଲେ ପୁଅଙ୍କୁ ପାଖରେ ଆସିବା ପାଇଁ । ଯେଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟା ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଯାଏ ମଧ୍ୟ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଫେରିବାରେ ବିଳମ୍ବ ହେଉ ମା ଯଶୋଦାଙ୍କ ମନ ଭୟ ଓ ଆଶଙ୍କାରେ ଭରି ଉଠେ । ବଂଶୀର ସ୍ୱନକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି କରି ନାନା ବିପଦ ଆଶଙ୍କାରେ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇଥିଲା ତାଙ୍କ ମନ । ସେ ନିଜକୁ ଦୋଷୀ କରି ପୁତ୍ର ରେ ଭୋଳି ପଡ଼ିଥିଲେ ସେ । ଅନ୍ତର ସ୍ୱରରେ ବିଳାପ କରିଉଠିଥିଲେ । ଏଠାରେ ମାତା ଯଶୋଦାଙ୍କର ଅପୂର୍ବ ବାତ୍ସଲ୍ୟ-ମମତାର ଭାବ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି ।

୭. (କ) ଅସି ଲଉଡ଼ି ବାଡ଼ିରେ ଦୂର ଘଉଡ଼ାଇ ।
(ଖ) ଉଚ୍ଚ ଥାଳ ଥରକୁ ଚଢ଼ି ଯାଉ ଗୋରୁ ।
(ଗ) ଦୁଷ୍ଟଦୈତ୍ୟ ବିନାଶନେ ତୁ ପରିଶ୍ରମ ।
(ଘ) ମୋତିକା, ଅଧର ଛଡ଼ୁ ନ ଗୁଞ୍ଜର ଡେଙ୍ଗେ ।
(ଙ) ବେଳ କଷ୍ଟ ଲାଗି ହେଉ ମୁହଁ ପାଣି ଟିକି ।

୪.(ଗ) ବୁଦ୍ଧିମାନେ ତୁ ମୋହର ଧନକୁ ନେଇନ, ସ୍ୱଧର୍ମ ଜ୍ଞାନୀମାନେ ତୁ ହରିଚରଣ ।

(ଘ) ନିଶାରେ ମାତିବାରେ ଶୁଦ୍ଧି ଶୁଦ୍ଧିକି ସ୍ୱଂ ଉଜ୍ଜୀବୀ ଜ୍ଞାନୀମାନେ ଜନକୁ ଜାଣିଥିବି ।

୭. ଉ-> ଜାଲମାଲିକେ, ନିଧନ ସନ୍ନ୍ୟାସି, ଦରିଦ୍ର, ଯନ୍ତ୍ରଣା, ଆସି ଲୁଚି ଯୁଦ୍ଧ ଶତ୍ରୁଧାରା, ଜୀବ ଜୀବନ, ନଶ୍ୱର ଧରିତ୍ରୀ, ହରିଚରଣ ।

୭. ନିଧନ – ନିର୍ଦ୍ଧନ
ନିଧନ – ମୃତ୍ୟୁ
ଅଧମ – ହୀନବୃତ୍ତି
ମୃଦୁ – କୋମଳ
ବାଜୁଥାଉ – ମନା କରୁଥାଉ ।

୮. ବେଣୀ – ଅଧ୍ୟାୟ
ବେଣା – ବେଣୀଧାରୀ
ନିଧନ – ମୃତ୍ୟୁ
ନିର୍ଧନ – ଦରିଦ୍ର
ଗୀତି – ଗାନ
ଶ୍ରୁତି – ବେଦ
ନିଶା – ରାତ୍ରି
ନିଶା – ନିଶାଦ୍ରବ୍ୟ ଅଭ୍ୟାସ
ବର – ପତି
ବର – ଆଶୀର୍ବାଦ

୯. କାନନ - ବନ, ଜଙ୍ଗଲ
ନୟନ - ଆଖି, ଚକ୍ଷୁ
~~[illegible]~~ ସତତ - ନିତି, ସର୍ବଦା
ଦରିଦ୍ର - ଦୀନ, ଗରିବ
ଜନନୀ - ମାତା, ମାଆ

୪. ସରଳାର୍ଥ

(କ) ତୋଳି ମୁଁ ପାଳୁଥିଲେ ...... ପାଳିବଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି ।

ଉ→ ପ୍ରସ୍ତୁତ ପଦ୍ୟାଂଶଟି ପଠିତ ସାହିତ୍ୟ ବହିରେ ଥିବା "ମମତାମୟୀ ଜନନୀ" କବିତାରୁ ଆସିଅଛି । ଏଥିରେ ମା'ର ବାତ୍ସଲ୍ୟ ପ୍ରତି ଏବଂ ସନ୍ତାନର ଜନନୀ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ପରିପ୍ରକାଶ ପାଇଛି ।

ବାଲ୍ୟକାଳରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁର୍ବଳ ଶରୀର ବିଶିଷ୍ଟ ଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ମାତା ଯଶୋଦା ଚିନ୍ତିତ ଥିଲେ । ସନ୍ତାନ ଯେତେ ସୁସ୍ଥ ସବଳ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଜନନୀ ଚକ୍ଷୁରେ ସେ ସଦାବେଳେ ଦୁର୍ବଳ ଜଣା ପଡ଼ିଥାଏ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କୋଳରେ ଧରି ସ୍ନେହ କଲାବେଳେ ଯଶୋଦା ପୁତ୍ରର ଅସୁସ୍ଥତା ଆଶଙ୍କା କରିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ଗୋଷ୍ଠକୁ, ଅରଣ୍ୟ ଓ ଘର ଆଦି ବୁଝିକରି ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବାକୁ ତାଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟ କରନ୍ତି । ଏପରିକି ଦୁର୍ବଳ କୋମଳ ଶରୀର ଧାରଣ କରି ସେ ଗୋଚାରଣ ନିମନ୍ତେ ବନକୁ ଯାଉଥିବାରୁ ମା' ମନ ସଦା ଆତଙ୍କିତ ଥାଏ । ପୁନଶ୍ଚ ସନ୍ଧ୍ୟା ପରେ ବନରୁ ଫେରିବାରେ ବିଳମ୍ବ ହେବାରୁ ଆଶଙ୍କାରେ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଯଶୋଦା କହୁଛନ୍ତି [illegible]

● ଓ ପୁତ୍ରର ସୁଖାବଳି ସ୍ମରଣ କରି ବିଳାପ କରିଛନ୍ତି ।

(ଘ) କେନ୍ଦୁ ନାହିଁ .... ପାଦ ଚିହ୍ନ । ।

ଉ: ● ଉକ୍ତ ପଦ୍ୟାଂଶଟି ପଠିତ ସାହିତ୍ୟ ବହିରେ ଥିବା "କାଳିମାଗିଲେରେ" କବିତାରୁ ଆସିଅଛି । ଏଠାରେ କବି କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଚିନ୍ତାରେ ବ୍ୟଥିତା ସ୍ନେହମୟୀ ଜନନୀ ଯଶୋଦାଙ୍କର ବିଳାପ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି ।

ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଗୃହକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରିବାରେ ବିଳମ୍ବ ହେବାରୁ ଯଶୋଦା କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଚିନ୍ତାରେ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ଉଠିଛନ୍ତି । ଗାଈଗୋଠ ସହ ଗଲାବେଳେ କୃଷ୍ଣ ତାଙ୍କ କୋଳରୁ ଓ ଛିଡା ସଙ୍ଗରୁ ନେବାକୁ ଭୁଲିଯାଇଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ମା'ଙ୍କ ମନରେ ଅସୁମାରି ଆଶଙ୍କା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ସେ ଚିନ୍ତା କରିଛନ୍ତି ପ୍ରଚଣ୍ଡ ନିଦାଘ ଝାଞ୍ଜି ହେତୁ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଦେହରୁ ଝାଳ ବହି ପଡୁଥିବ । ବନ ମଧ୍ୟରେ ଅନାବନା କଣ୍ଟା ମାଡି ସୁକୋମଳ ପାଦ ଦୁଇଟିରୁ ରକ୍ତ ଝରିପଡୁଥିବ । [illegible] ତାଙ୍କ ଅଲିଅଳି ମୁହଁ ଅଧାର ହୋଇପଡୁଥିବ । ତାଙ୍କୁ [illegible] କଷ୍ଟ ଅନୁଭବ କରି ସେ [illegible] ଆସିବାରେ ବିଳମ୍ବ ହୋଇଛି । ସେହି ନାନା ଭୟ ଓ ଆଶଙ୍କାରେ ମା' ମନ ଥରିଉଠିଛି । ବାତ୍ସଲ୍ୟ ମମତାମୟୀ ଜନନୀ ଯଶୋଦାଙ୍କର ବ୍ୟାକୁଳତା କବିଙ୍କ ଲେଖନୀରେ ଜୀବନ୍ତ ହୋଇଉଠିଛି ।